

TKO SU BOŠNJACI ?

Narod je skupina osoba koje imaju zajedničko porijeklo, zajedničku i prepoznatljivu kulturu, zajedničke mitove i simbole, tradiciju i zajedničke zakone i običaje za članove. Dakle, osim zajedničkog porijekla **kultura i tradicija je najvažniji kohezioni faktor svakoga naroda** pa i Bošnjaka. Ovo je bitno naglasiti zbog činjenice da je kod Bošnjaka još uvijek jako kolektivno sjećanje na doba kada je BiH bila u sastavu Turske Imperije koja je imala uređen tzv. miletski sistem (engleski: millet system). Naime, u Turskoj Otomanskoj Imperiji priznate vjerske grupe (muslimani, pravoslavci, jevreji i drugi) su imale uspostavljene svoje samostalne zajednice zvane mileti, u kojima su zadržavale svoje sopstvene vjerske zakone, pod zaštitom sultana. Pravoslavnim miletom je upravljao grčki pravoslavni patrijarh. Katolički milet je formiran tek u 19. stoljeću, a poglavar ovog mileta je bio ambasador Francuske u Instambulu. Ovo praktično znači da je u to doba bila važnija pripadnost miletu nego li narodu. U tome smislu i dan danas mnogi Bošnjaci osjećaju veću vezanost za islamski milet nego li za bošnjački narod što u ovome 21. stoljeću kada BiH više nije u sastavu Turskog Imperija već teži Evropskoj Uniji ima niz pogubnih posljedica.

Dakle, jako je bitno da Bošnjaci danas njeguju i izgrađuju ne neku miletsku kulturu islamskog mileta već upravo svoju **autohtonu bošnjačku kulturu i tradiciju**. Postavlja se pitanje koji su to osnovni elementi bošnjačke kulture i tradicije kojima se Bošnjaci razlikuju ne samo od susjednih naroda Hrvata, Srba i Crnogoraca već i od naroda kao što su npr. Turci i Albanci i koji su nekada pripadali islamskom miletu? Može se reći da su osnovni elementi: **bosanski jezik, autohtoni bošnjački narodni običaji, narodni simboli i karakterističan „bosanski duh“**.

Karakterističan štokavski ijekavski i ikavski govor se rasprostire od Drave na sjeveru pa do Jadrana na jugu i od Drine na istoku pa do Krke i Une na zapadu. Upravo je ovaj govor 1850. godine Književnim dogovorom u Beču kojeg je organizovao Vuk Karadžić uzet kao osnova za kreiranje srpskohrvatskog jezika. **Štokavski ijekavski i ikavski govor se jasno može razlikovati od srbijanske ekavice, zagorske kajkavštine i dalmatinsko-istarske čakavštine te od karakterističnog crnogorskog govora**, a nevjerojatno je koliko se granice ovog govora poklapaju sa granicama nekadašnjeg Ejaleta Bosna iz 16. i 17. stoljeća.

Još uvijek ima sačuvanih **autohtonih bošnjačkih narodnih običaja iz vremena prije dolaska Turaka** na ovo područje kao što su npr. običaji obilježavanja nekih narodnih praznika **Jurjeva, Balogovijesti, Aliđuna (Ilindana)** i drugih. Dalje npr. bošnjačkoj kulturi incestnom se smatra svaka veza između srodnika, do devetog koljena, a u nekim krajevima se pazi i na to da ne bude ni tazbina. Među Bošnjacima u Turskoj ostao je takav stav o rodbinskim brakovima, čak i u porodicama koje su prije više od stotrideset godina odselile u Tursku. Glavno obrazloženje što se Bošnjaci u Turskoj izbjegavaju miješati s Turcima, jeste odvratnost koju osjećaju prema rodbinskim brakovima koji su kod Turaka relativno česti. Vezano za Aliđun (Ilindan) potrebno je navesti da je **sveti Ilija svetac zaštitnik Bosne** slično kao što je sveti Đorđe zaštitnik Engleske. Biskup fra Pavao Dragičević tražio je od Vatikana da se sveti Ilija slavi kao zaštitnik Bosanskog Kraljevstva. Vatikan je udovoljio njegovom zahtjevu 1752. godine. Sveti Ilija živio je i svoju misiju obavljao u 9. stoljeću p.n.e. tj. prije oko 3000 godina. Katolici slave svetog Iliju 20. jula, a pravoslavci i muslimani 2. avgusta. Molitva za kišu koja se uči za Ilindan (Aliđun) je kod muslimana Bosne sačuvana u izvornom obliku iz paganskog doba za razliku od kršćana kod kojih je pod uticajem svećenstva prilagođena - link <http://zenica-online.com/2013/08/alidun-u-zenici/> (dostupno 08.09.2013.).

ZASTAVA BOŠNJAKA

ZASTAVA TURSKE
1453-1517

HRVATSKI GRB
12. STOLJEĆE

ZASTAVA ZMAJA
OD BOSNE 1831.

Glavni narodni simboli Bošnjaka **su grb kraljevske dinastije Kotromanića** sa šest ljljana na plavoj podlozi i **zlatni ljljan**. Među Bošnjacima su prisutna nastojanja da se kao narodni simbol počne koristiti polumjesec na zelenoj podlozi uz obrazloženje da su trupe Zmaja od Bosne (Husein-kapetan Gradašćević) koristile zelenu zastavu sa zvijezdom i polumjesecom, a također motiv zvijezde i polumjeseca se može pronaći na grbovima nekih velikaških porodica srednjovjekovne Bosne uz razliku što su bili na crvenoj podlozi. Naime jedan od simbola Istočnog Rimskog Carstva (Bizanta) je upravo polumjesec sa zvijezdom, a teritorij Bosne je u 9. stoljeću bio u sastavu Istočnog Rimskog Carstva te su tada velikaške porodice Bosne usvojile ove simbole. Grb Ilirije iz Fojničkog grbovnika također ima zvijezdu sa polumjesecom, koji u biti

odgovara grbu Hrvatske iz 12. stoljeća kojeg je koristio kralj Andrija. Turska Otomanska Imperija je 1453. godine nakon osvajanja glavnog grada Istočnog Rimskog Carstva, Carigrada, usvojila crvenu zastavu sa polumjesecom. Inače polumjesec i zvijezda su paganski simboli. Zvijezda je simbol boginje plodnosti Venere (Afrodite) odnosno Danice u slavenskim jezicima. Kao što je poznato u jutarnjim satima na istoku se vidi sjaj zvijezde Danice što je zapravo odsjaj planete Venere, a također uvečer na zapadu se prvo može zapaziti odsjaj Venere. Polumjesec je simbol boginje lova Dijane, zaštitnice djevojaka. Dijana je također boginja svadbe i poroda. Obje boginje Venera i Dijana se u djelima starih slikara i kipara prikazuju skoro na istovjetan način tj. kao mlade žene izuzetne ljepote. Kao što je već rečeno **Turska Otomanska Imperija je 1453. godine usvojila crvenu zastavu sa polumjesecom** koja je kasnije promijenjena u smislu da je polumjesecu dodana zvijezda. Sultan Selim I je 1517. godine razdvojio državnu zastavu Imperije od vjerske zastave te je naredio da se kao vjerska zastava koristi zelena zastava sa zvijezdom i polumjesecom. Paradoksalna je činjenica da su se paganski simboli počeli koristiti kao simboli jedne jednobožačke religije. Potrebno je napomenuti da u doba Muhameda a.s. muslimani nisu koristili ovakvo obilježje.

PEČATNI PRSTEN SA LJILJANOM - PRIPADA O KULINU BANU ?

Jedan od značajnih elemenata bošnjačke kulture koji je teško opisati, ali ga svi Bošnjaci osjećaju veoma dobro, jeste ono što bi se moglo nazvati „**bosanski duh**“. Svi koji odu iz BiH u inostranstvo pa makar to bio odlazak do Beograda ili Zagreba veoma dobro osjete nedostatak toga bosanskog ozračja koga osjete i oni koji se ne izjašnjavaju kao Bošnjaci premda su djeca Bosne. Nedavno je u medijima poznata operna pjevačica Sandra Bagarić izjavila „Zagreb bez Bosanaca bio bi dosadan“ - <http://www.vijesti.ba/vijesti/bih/120059-Zagreb-bez-Bosanaca-bio-dosadan.html> (dostupno: 08.09.2013.). Nije ni čudo, jer je Sandra odrasla u srcu Bosne, u Zenici i Sarajevu. Dalje, mnogi Srbi, koji su izbjegli iz Hrvatske nakon „Operacije Oluja“ su se nastanili u BiH, premda su imali mogućnost da se nastane u Srbiji, ali im je upravo narav ljudi iz BiH bila bliska.

Prema posljednjim istraživanjima obavljenim metodama genetskog inženjeringa ustanovljeno je da u **posljednjih 11-15 hiljada godina na teritoriji BiH živi homogeno stanovništvo** koje je primalo relativno malo doseljenika - link <http://www.bosona.ba/pdf/porijeklo.pdf> (dostupno: 08.09.2013.). U ovih 11-15 hiljada godina bošnjačke prošlosti može se uočiti deset prijelomnih tačaka:

1. Rimska osvajanja,
2. Podjela Rimskog Carstva na Istočno i Zapadno,
3. Naseljavanje slavenskih plemena,
4. Osamostaljenje Hrvatske i Srbije,
5. Osamostaljenje Bosne,
6. Krunisanje prvog kralja Bosne,
7. Turska okupacija,
8. Austro-Ugarska okupacija,
9. Osnivanje Jugoslavije i
10. Obnova samostalnosti Bosne.

Rimska osvajanja su se zbila prije približno 2000 godina, odnos **tokom 1. stoljeća Rimljani su uspostavili stabilnu vlast na teritoriji Bosne**. Rimljani su se malo miješali sa domaćim stanovništvom i na teritoriji BiH su imali manja naselja povezana karakterističnim „rimskim cestama“ i „rimskim mostovima“. Do podjele Rimskog Carstva na Istočno i Zapadno je došlo **395. godine kada rimski car Teodozije I daruje svom sinu Arkadiju Istok, a Honoriju Zapad**. Dok će zapadni dio Carstva u sljedećih 150 godina propasti, Istočno Rimsko Carstvo će preživjeti sve do 1460. godine kada njegovu posljednju provinciju Moreju zauzimaju Turci. S početka je Bosna bila u sastavu Zapadnog Rimskog Carstva, ali kasnije će doći do pomjeranja granica tako da će teritorij Bosne (na kome živi bošnjački narod) podjelom Carstva postati teren sučeljavanja raznih država što se zadržalo sve do danas. Osim podjele Carstva u 4. stoljeću se desio još jedan značajan događaj 313. godine kada je car Konstantin izdao Milanski edikt, čime je ozakonjeno ispovijedanje kršćanske vjere, a nakon toga je car postao velikim pokroviteljem kršćanstva te su i na teritoriji Bosne prve crkve podignute u 4. stoljeću. Za postojanja Zapadnog Carstva čitavo je područje primilo kršćanstvo i pripadalo nadbiskupiji u Saloni, a dijelovi nadbiskupiji u Sirmiumu.

U 6. i 7. stoljeću neposredno pred doseljavanje slavenskih plemena Hrvata i Srba u Evropi je harala Justinijanova kuga koja nije ni Bosnu zaobišla usljed koje je smanjen broj stanovništva za 40-50%. Najnovija istraživanja govore da su se **Hrvati i Srbi na teritoriji BiH relativno malo naselili**, a zbog čega je starosjedilačko stanovništvo prihvatilo njihov slavenski jezik za sada ostaje nejasno. Osim Srba i Hrvata bitno je spomenuti i slavensko pleme Bugara koje se naselilo istočno od Srba, ali koje je bilo izuzetno jako te je ugrožavalo Istočno Rimsko Carstvo. Također u 9. stoljeću mađarska plemena zaposjedaju panonsku ravnicu.

U 10. stoljeću Hrvatska i Srbija se osamostaljuju čime počinje počinje hiljadugodišnje sukobljavanje ove dvije države i ova dva naroda koji su se počeli otimati za teritorij nastanjen bošnjačkim narodom. U 12. stoljeću bosanski ban Kulin uspijeva da se osamostali čime je formirana prva samostalna država Bošnjaka. **1377. godine Tvrtko I Kotromanić se krunio za prvog kralja Bosne** što je od izuzetnog značaja, jer njegovom krunidbom i njegovim uspjesima mala i krhka banovima Bosna je postala moćno kraljevstvo.

U 15. stoljeću Turska Imperija osvaja teritorij Bosne koja na taj način gubi svoju samostalnost sve do 1992. godine tj. pet stoljeća. Pod turskom upravom Bosna ostaje četiri stoljeća tokom

kojih je gotovo u potpunosti zatrta autohtona bošnjačka kultura, ali to je i period u kome su Bošnjaci zahvaljujući svojoj sposobnosti uspijevali zauzimati visoke položaje u hijerarhiji Turske Imperije. **Od 1878. do 1918. godine Bosna je bila pod upravom Austro-Ugarske** i tokom ovog perioda Bošnjaci su ostvarili kakvu-takvu narodnu obnovu, ali 1918. godine propašću Austro-Ugarske Bosna ulazi u sastav Jugoslavije u kojoj ostaje sve do raspada 1992. godine. Period Jugoslavije se slobodno može nazvati „**bošnjačka duga mračna noć**“, jer Bošnjaci nisu bili priznati kao konstitutivni narod.

Sada na početku 21. stoljeća bošnjačka zora (konačno) sviće i i bošnjački narod se konačno budi iz vjekovnog sna i počinje biti svjestan značaja **svoje autohtone kulture i tradicije** te se priprema da zauzme svoje mjesto u velikoj zajednici evropskih naroda.

Pise: [Amir Halep](#)